

ОВЦЕВЪДСТВО

СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ПРОДУКТИВНОСТ НА ОВЦЕТЕ ОТ БЪЛГАРСКИ ТЪНКОРУННИ ПОРОДИ В НЯКОИ СТАДА НА СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ⁺

НЕВЯНА СТАНЧЕВА, ПЕТЯ СЛАВОВА*, СТАЙКА ЛАЛЕВА*,
ЖИВКО КРЪСТАНОВ*, МАРГАРИТ ИЛИЕВ**, ГЕНОВЕВА СТАЙКОВА,
ГЕОРГИ КАЛАЙДЖИЕВ*, ТОДОР ЦОНЕВ***

Земеделски институт – Шумен

*Земеделски институт – Стара Загора

**Институт по земеделие – Карнобат

***Опитна станция по земеделие – Търговище

Тънкорунната популация в началото на 90-те години е най-многочислената популация овце в страната. От българските породи в най-голям обем са представени овцете от Североизточнобългарската тънкорунна (СИБТ) (52.3%), следвани от Дунавската (ДТ) (17.92%), Тракийската (ТТ) (17.58%) и Кавказката тънкорунна (КТ) (9.72%) породи (Бойковски и сътр., 2015). Конюнктурата на съвременния пазар наложи промяна в икономическата тежест на произвежданите овцевъдни продукти в полза на месото и млякото и рефлектира върху броя на тънкорунните овце у нас, чийто относителен дял понастоящем е под 1.7%. Излизането на България от „затворения източен пазар“ направи произвежданата в страната мериносова и кросбредна вълна неконкурентна спрямо вносните. За две десетилетия мериносовите овце намаляват от 1 541 000 през 1989 до 30 580 през 2005 г. (Хинковски, 2015). Постепенното ликвидирание на кочопроизводните стада доведе до редуциране на елитния разплоден материал и стеснение на генетичната и възрастовата му структура. Процесът на намаление продължава и сега. Безвъзвратно са изгубени Дунавската и Пловдивският тип на Тракийската тънкорунна порода, а Карнобатската и Старозагорският тип на Тракийската порода са представени символично с по 150 – 180 животни (Бойковски и сътр., 2015). От 2007 г. развъдната дейност преминава към неправителствения сектор в лицето на създадените за отделните породи Развъдни организации (РО). Селекционният контрол за овцете от тънкорунната популация основно се извършва от Асоциацията за развъждане на тънкорунни овце в България (АРТОБ) в частния сектор и съвместно с утвърдените научни специалисти в направлението за стадата, отглеждани в системата на Селскостопанска академия (ССА). Селекционните програми за усъвършенстване на тънкорунните породи са заместени от програми за съхранение на малкия брой животни, останал като чистопородна част на популацията. През 2011 г. е приета обща „Развъдна програма на мериносови и тънкорунни овце в България за периода 2011-2020 година“ на АРТОБ (Бойковски и сътр., 2011), а през 2013 г. те са обявени за за-

страшени от изчезване и получават субсидии за тяхното съхраняване и поддържане. По данни на АРТОБ през 2014 г. под селекционен контрол са обхванати 4331 броя овце от 11 стада. Към настоящия момент на национално ниво чистопородни животни от тънкорунната популация, в ограничени по численост стада, се отглеждат основно в институтите и опитните станции в системата на ССА и някои частни земеделски стопанства.

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ

Породообразователният процес у нас за овцете от различните продуктивни направления е свързан с прилагането на подходящи методи на кръстосване и схеми на развъждане с цел синтезиране на определени компоненти на висока унаследяемост на желаните селекционни признаци от различните породи и затвърждаването им в следващите поколения. В резултат на целенасочената работа на много научни колективи, чрез сложно възпроизводително кръстосване на основата на местни и с участието предимно на кочове от Кавказката (КА) и Асканийска (АС) породи, са създадени всички български тънкорунни породи (Североизточнобългарска тънкорунна с обособени Шуменски и Добруджански тип; Тракийска тънкорунна с Пловдивски и Старозагорски тип; Карнобатска тънкорунна; Дунавска тънкорунна). Почти веднага след създаването им започва работа по тяхното усъвършенстване с цел подобряване на основните и допълнителни селекционни признаци. Чрез дългогодишна и целенасочена селекция в България са създадени ценни стада с много висока продуктивност, които през годините задоволяват нуждите на изменящата се икономика в една или друга посока. В схемите на хибридизация за създаване на Синтетичната популация българска млечна като майчина основа успешно са използвани животните от Шуменския тип на Североизточнобългарската и Карнобатската тънкорунни породи, а животните от Добруджанския тип на Североизточнобългарската тънкорунна порода участват в създаването на специализирана синтетична линия за подобряване

⁺ Статията е докладвана на научна конференция на ЗИ – Шумен „Иновации в аграрната наука за ефективно земеделие“, организирана със съдействието на Министерството на образованието и науката през 2015 г.

месодайността на овцете.

Българските тънкорунни породи овце са с отлична адаптационна способност, устойчиви са на паразити, инсекти и кърлежи и не боледуват от пироплазмоза. Характеризират се със способността да запазват характерните си признаци в редица поколения и бързо изменение в желаната насока. Чрез правилен отбор и подбор на овцете е възможно отбирането на нови положителни отклонения, позволяващи създаване на нови развъдни линии за по-висока продуктивност, затвърдена в потомството (**Бойковски и стр.**, 2011).

Установяването на фенотипните и генотипните параметри на селекционните признаци и тяхната динамика в хода на създаване и усъвършенстване на тънкорунните породи, както и установяването на ефекта на някои фактори върху варирането на продуктивните признаци са проучени от редица изследователи (**Анев**, 2010; **Анев и сътр.**, 2009; **Димитров**, 2006а, 2006б, **Илиев**, 2009, 2010; **Кръстанов и сътр.**, 2008; **Славова и Кръстанов**, 2002; **Славова и сътр.**, 2008а, 2008б, 2013; **Staikova and Stancheva**, 2009а, 2009б и др.). Ефектът от прилаганите методи на развъждане и възможностите за усъвършенстване на овцете от тънкорунните породи са изследвани от **Бойковски** (1995), **Илиев** (1999), **Славова** (2000), **Стефанова** (2000), **Бойковски и сътр.** (2002), **Славов** (2007) и др.

СЕВЕРОИЗТОЧНОБЪЛГАРСКА ТЪНКОРУННА ПОРОДА – ШУМЕНСКИ ТИП

Създаването на породата в Североизточна България започва през лятото на 1950 г. Ареалът ѝ на разпространение обхваща Добричка, Силистренска, Русенска, Разградска и равнинните райони на Шуменска, Търговищка и Варненска област. Използваните за основа местни овце са твърде различни и сформират една пестра смесица от породи, отродия и кръстоски с Цигайски, Медночервени шуменски, Свищовски и Черноглави плевенски овце. Поради това в различните области при овцете се очертава и известно диференциране (**Бойковски и сътр.**, 2009).

За основен метод при създаването на породата е прието сложното възпроизводително кръстосване на местните овце с две породи подобрителки – в началото Меринофлайш, а след това Асканийската тънкорунна. При Шуменския тип са използвани кочове разплодници от Кавказката тънкорунна порода и в по-ограничени размери от Ставрополската (СТ). Породата е призната официално през 1974 г. с два вътрешно породни типа – Добруджански и Шуменски (**Бойковски и сътр.**, 2009) и приспособена за полските райони на Североизточна България. Животните са от вълно-месодаен тип и са пригодени за отглеждане при сега съществуващите условия в страната и при промишлени технологии.

През 1989 г. обемът на Североизточнoбългарската тънкорунна порода (СИБТ) е 750 000 овце-майки с породна структура от 146 000 овце, включени в племенна селекционната дейност в 68 крупни ферми (**Хинковски**, 2015).

По данни на АРТОБ през 2014 г. овцете от СИБТ порода са общо – 3 300 броя. 3 000 от тях са под селекционен

контрол, от които 1050 са от СИБТ – Шуменски тип.

Почти веднага след създаването на породата започва работа по нейното усъвършенстване с цел подобряване на основните и допълнителни селекционни признаци. В тази насока при овцете от СИБТ се „влива кръв“ от АМ чрез използване на полукръвни кочове на основа КА и СТ, внос от Русия, а впоследствие с ¼ кръвни от основа СИБТ. От 1984 г. директно се използват чистопородни кочове. Обособени са развъдни линии с кръв от АМ и Бурула.

Животните от Шуменския вътрепороден тип са приземни, средно едри, със здрава конституция и добър екстериор и здрави, но не груби кости. Главата е средно дълга, с права профилна линия. Шията е средно дълга, закръглена. Гръдният кош е широк и дълбок, гърбът – средно дълъг, широк и равен. Холката е слабо заострена. Краката са здрави, къси до средно дълги, правилно поставени. Кожата е средно дебела, плътна, с една или две пълни гънки на шията и с разширение отпред във вид на надлъжна гънка под шията. Руното е затворено с нормална или повишена гъстота на вълната. Вълната е с бял цвят, с правилна къдравост, с нежност 64-то качество, с дължина на шапелите – над 9.0 cm при кочовете. Руното е много добре изравнено в шапелите и топографски. Цветът на серея е бял до кремав, а количеството му е достатъчно за осигуряване добрите свойства на вълната. Главата е обрасла с рунна вълна до линията на очите, а крайниците – до и под коленете и скакателните стави.

Овцете от този вътрепороден тип са с живо тегло 65.9 kg за майките и 107.6 kg за кочовете. Биологичната плодовитост е добра – 125.0 – 135.0 броя агнета от 100 оагнени майки. Вълнодобивът им е съответно 7.4 и 15.1 kg и дължина на вълната 8.7 и 9.5 cm. Нежността на вълната е основно 64-то качество – 51% от бонитираните майки (**Бойковски и Стефанова**, 2013).

Подробни проучвания върху фенотипните и генотипните параметри на селекционните признаци и тяхната динамика в хода на създаване и усъвършенстване на овцете от Североизточнoбългарската тънкорунна порода, както и установяването на ефекта на някои фактори върху варирането на продуктивните признаци са извършени от редица изследователи (**Анев**, 2010; **Анев и сътр.**, 2009; **Бойковски**, 1995; **Бойковски и сътр.**, 2002; **Димитров**, 2001а, 2006а, 2006б; **Стефанова**, 2000; **Цонев**, 2014; **Staikova and Stancheva**, 2009а, 2009б и др.). **Славов**, **Кръстанов и сътр.** (2008б) извършват анализ на генетичния вариант при чистородно развъждане на СИБТ и при кръстосването ѝ с Австралийски меринос, Ил дьо Франс и Бурула.

Овцете от Шуменския вътрепороден тип притежават добри месодайни качества и висок интензитет на растеж в млада възраст. Проучвания върху угоителната способност на агнета от СИБТ и нейни кръстоски с други породи са провеждани от **Анев и Цонев**, (2009), **Бойковски** (1995), **Бойковски и сътр.** (2002), **Славов и сътр.** (2005а, 2005б, 2008), **Славов** (2007), **Стефанова** (2000), **Цонев и сътр.** (2011а, 2011б) и др.

Основното нуклеусово стадо овце-майки от СИБТ-ШТ се отглежда в ОСЗ –Търговище. В стадото е изградена

и съществува генетична структура и към момента има 7 броя развъдни линии, в т.ч. за „висока плодовитост“ с кръв от Бурула – 2 (61, 377), с Австралийска кръв – 3 (845, 755, 777) и чистопородни СИБТ – 2 (239, 583) броя. Повече от 30 години се прилага чистопородно линейно развъждане с прилагане на хомогенен подбор, съчетан с умерен инбридинг.

Главното предназначение на стадото е поддържане на т.н. генетична структура, като в същото време то служи основно за „захранване“ на стадата на фермерите в страната с висококачествен разплоден материал.

ТРАКИЙСКА ТЪНКОРУННА – СТАРОЗАГОРСКИ ТИП

Тракийската тънкорунна (ТТ) порода е от вълно-месодайно направление. Създадена е чрез сложно възпроизводително кръстосване на местни овце от Старозагорското поле и поречието на р. Марица с кочове от породите Меринофлайш и Кавказка и частично вливане на кръв от Асканийската и Ставрополската. В района на Пловдив са използвани и кочове от полутънкорунното стадо на ДЗС „Александър Стамболийски“, характеризиращо се с висока млечност. Породата е призната официално през 1974 г. като поради различията в методиките и схемите на кръстосване са оформени два вътрепородни типа – Пловдивски и Старозагорски. През 1989 г. общият ѝ обем е от 294 000 овце с племенно ядро от 49 000 майки в 44 големи ферми (Хинковски, 2015). Животните се характеризират с добра едрина, тънка вълна предимно 60-то качество, добра млечност и скорозрелост, висока плодовитост и добри месодайни качества. Два типа на породата имат изградена собствена развъдна структура и се провежда сътворена селекция.

Тянков и сътр. (2000) съобщават, че овцете от Старозагорския тип се отличават от Пловдивския с по-високата си продуктивност. Живото тегло на майките е 65 – 75 kg. вълнодобивът от една овца майка е 7.0 – 8.0 kg и 14.0-15.0 kg за кочовете. Нежността на вълната е 60-то и 64-то качество при дължина 8.0 – 9.0 cm за едните и 9.0 – 10.0 cm за другите. Рандеманът на непраната вълна е над 50.0%, а чистото влакно при майките – до 4.0 – 4.2 kg и от 6.0 до 10.0 kg при кочовете. Млечността за лактационен период е 100 – 120 l, а плодовитостта – 125 – 130%.

За район на Старозагорския тип са определени Старозагорска, Сливенска и част от Ямболска област. Този тип овца е от типа за вълна, месо и мляко, с високо живо тегло, със здрава конституция и с добър екстериор. Животните са със средно дълга глава, зарунени до линията на очите. Шията им е средно дълга, плешката е добре замускулена, гърбът е равен и дълъг. Коремът е широк и добре оформен, краката са здрави и добре зарунени – предните – до коленните, а задните – до скакателните стави. На шията обикновено има една непълна развита кожна гънка. При кочовете нагънатостта е много добре изразена. Овцете са безроги, а кочовете са с добре развити рога. Кланичният рандеман на угоените агнета е над 54% (Бойковски и Стефанова, 2013).

В периода до 1989 г. в стадото на Тракийската тънкорунна порода в ЗИ-Стара Загора е водена чистопородна

селекция за утвърждаване и усъвършенстване на основните селекционни признаци и повишаване на продуктивността на животните.

През 1989 г. в стадото има 12 генеалогични линии, най-многобройни от които са линии 2081, 40 и 127.

Усъвършенстването на тънкорунните породи овце се осъществява не само чрез методите на вътрепородна селекция, но и чрез кръстосване. От комплекса мероприятия, насочени към увеличаване на производството и подобряване качеството на мериносовата вълна, у нас основно се прилага широката австрализация на тънкорунните овце. В резултат на включването на кочове АМ в развъдния процес на породата, в стадото са получени много кръстоски с различна кръвност от породата-подобрителка.

Предвид перманентния селекционен процес в стадото и съхраняването на породата като генетичен ресурс, тя винаги е била обект на изследване с последващ анализ на резултатите от неговото провеждане. Продуктивността на животните от породата отговаря на изискванията на селекционните лимити за племенни овце от тънкорунно направление, заложили в развъдната програма на АРТОБ.

Проучване върху живото тегло на овце от Тракийската тънкорунна порода провеждат **Славова и сътр.** (2008, 2009, 2013). При кръстоските на овце от Тракийската тънкорунна порода с Австралийски меринос и Бурула се установява известно слабо намаление на стойностите на признака живо тегло.

Проучване върху вълнодобива и технологическите качества на вълната при овце от Тракийската тънкорунна порода провеждат **Кръстанов и сътр.** (2008) и **Славова и сътр.** (2010, 2013). Установено е, че след вливането на кръв от Австралийски меринос и Бурула се наблюдава нова генетична изменчивост в популацията по признаците на вълнодайността. Най-голямо изменение в посока повишаване има рандеманът на вълната и чистото влакно, съпътствано с подобряването на блясъка и финеса на вълната.

Проучване върху плодовитостта на овцете и резултатите от синхронизация на еструса при Тракийската тънкорунна порода, както и на резултатите от кръстосването ѝ с Бурула провеждат **Лалева и сътр.** (2006.) **Славова и сътр.** (2009, 2010, 2012, 2013), **Laleva et al.** (2014) и **Slavova et al.** (2013).

За увеличаване на плодовитостта, без влошаване качеството на вълната, след 2000 г. в стадото е вливана кръв от многоплодната порода Бурула.

През последните години в Института се развъжда и съхранява като генофонд единственото в страната стадо от около 200 животни от Тракийската тънкорунна порода – Старозагорски тип. За увеличаване на генетичното разнообразие и избягване на инбридинг в тази малка сътворена популация се закупуват кочове от други тънкорунни породи и се извършва ротация на линиите. Понастоящем най-голям брой представители има от линии 40, А764, 8031, 11308.

КАРНОБАТСКА ТЪНКОРУННА ПОРОДА

Създаването на Карнобатската тънкорунна порода се извършва според възприетата от научния колектив методика, съгласно която за породи подобрителки са използвани кочове от породите Камволмерино и Меринофлайш, а впоследствие Кавказка и Ставрополска. За основа на новосъздаваната тънкорунна порода служат различни в генетично и продуктивно отношение овце. На първо място това са местните Карнобатски с нюансите на цвят на своите четири типа – бели, кабарляви, рудасти и пигментирани кабарляви и рудасти. В някои селища на бившата Бургаска, Айтоска и Ямболска околия са използвани овце, пренесени от Първомайско и Чирпанско (**Бойковски и сътр.**, 2006). В ареала на новосъздаваната порода се формират няколко селекционни стада едно, от които е стадото на Института по земеделие в Карнобат.

Тянков и сътр. (2000) и **Бойковски и сътр.** (2006) описват овцете от Карнобатската тънкорунна порода като достатъчно зарунени, с нормално нагъната кожа, главно на шията, без заострена холка и кръстец. Типичните за породата овце са със здрава конституция и добър екстериор. Главата е с правилна профилна линия, шията е много добре замускулена. Гръдният кош е широк и дълбок, гърбът – равен и дълъг. Крупата е широка и добре замускулена. Краката са здрави и правилно поставени. Кожата е плътна, с достатъчен запас. Краката са добре зарунени – предните до коленете, а задните – до скакателните стави. Овцете са с тънка, главно 64-то и 60-то качество вълна. Руното е затворено, с ясно изразен шапелен строеж с нормална гъстота. Къдриците са много добре изразени по цялата дължина на шапела, особено при животните с кръв от Австралийския Меринос, като формата им е полукръгла. Дължината на вълната на овцете е 9.0 – 9.5 cm. Коремът е добре зарунен, без прекъдреност на вълната. Годишният вълнодобив при майките е 6.5 – 7.5 kg, а при кочовете – 14.0 – 16.0 kg. Рандеманът на непраната вълна е много висок – от 55.0 до 65.0%. Количеството на чистото влакно на кочовете се движи от 6.0 до 10.0 kg, а на овцете майки – от 4.00 до 4.500 kg, плодовитостта на овцете майки е 124-125%. Породата е призната официално през 1984 г.

Общият обем на Карнобатската тънкорунна порода през 1989 г. е 300 000 овце с елитно ядро от 70 000 овце-майки, отглеждани в 35 крупни ферми (**Хинковски**, 2015).

В наши дни в Института по земеделие – Карнобат се съхранява и развъжда единственото стадо от около 170 броя чистопородни животни. През последните 5 години овцете-майки са със средно живо тегло около 55 kg, а кочовете – около 90 kg. Средният вълнодобив е съответно 6.7 и 11.9 kg. Рандеманът на вълната при овцете е над 65%, чистото влакно – 4.4 kg., при кочовете е съответно над 55% и 6.7 kg. Плодовитостта е около 130%.

Развъдната работа е насочена към запазване на популацията в равновесие чрез метода на чистопородното линейно развъждане на основата на поддържаща селекция. Овцете от стадото се отнасят към 3 генеалогични линии – 2081, 777 и 1825.

Съхранените тънкорунни породи в страната са силно

редуцирани, но представляват ценен генофонд. В „Развъдната програма” за тази популация се предвижда формиране на вътрешнопопулационна структура от произходи и генеалогични линии, съчетаващи в оптимална степен няколко продуктивности – високо живо тегло и вълнодобив, добри качествени показатели на вълната и много добра плодовитост. Към настоящия момент на национално ниво чистопородни животни от тънкорунната популация, в ограничени по численост стада, се отглеждат основно в институтите и опитните станции в системата на ССА и някои частни земеделски стопанства. Отделните институтски стада се характеризират с изградена линейна структура. Броят на овцете, кочовете и сега действащите генеалогични линии, в някои от стадата на ССА, може да се види в табл. 1.

ПРОДУКТИВНОСТ

За характеризиране на българските тънкорунни породи овце, отглеждани в някои стада на ССА, привеждаме обобщени данни за величината на основните селекционни признаци за 2012 – 2013 година (табл. 2).

Плодовитостта се контролира при овцете от всички продуктивни направления и е в зависимост от генетични и негенетични фактори като влиянието на възрастта и условията на средата е съществено. За овцете-майки от трите стада, продуцирали през 2013 г., тя е по-висока и на двете възрасти спрямо 2012 г. с изключение на овцете от Карнобатската тънкорунна порода, продуцирали през 2013 г. Най-висока биологична плодовитост за овцете на 1-во и 2-ро агнене, за агнилна кампания 2012 г., е регистрирана в стадото на ИЗ-Карнобат от КТ порода (116% на 1-во и 118% на 2-ро оагване) и най-ниска в стадото на ОСЗ-Търговище за животните от СИБТ-ШТ (107% и 114%). Данните за достигнатата биологична плодовитост през 2013 г. показват, че тя значително се повишава за овцете на двете възрасти от ТТ (132% на 2-ро и 150% на 2-ро агнене) и СИБТ-ШТ (123% и 126%) породи и е по-ниска за животните от КТ порода (109% и 115%), което най-вероятно се дължи на промяна в условията на средата и други обективни и субективни фактори. Докладваните от **Цонев** (2014) за общата биологична плодовитост стойности на част от тънкорунната популация (в проучването не влизат стадата на ЗИ-Стара Загора и ИЗ-Карнобат) са близки за овцете от стадата на ССА, продуцирали през 2012 г. (117.6%) и като цяло са по-ниски за агнилна кампания 2013 г. (120.6%).

При повечето от изследванията за наследствено обусловения вариант на плодовитостта при овцете майки се доказва, че той е нисък и очакваната ефективност от масовия отбор по този признак ще е незначителен (**Бойковски и сътр.**, 2008; **Славов и сътр.**, 2008; **Станчева и сътр.**, 2005; **Станчева**, 2013; **Boikovski et al.**, 2001). В „Развъдната програма за мериносови и тънкорунни овце в България за периода 2011 – 2020 година” на АРТОБ е предвидено селекцията по многоплодие основно да се извършва по тип на раждане и да продължи внасянето на гени за многоплодие от въведените вече две развъдни линии с кръв от Бурула – 61 и 377 (**Бойковски и сътр.**, 2011).

Таблица 1. Български тънкорунни породи овце – брой на овцете-майки, кочовете и генеалогичните линии, в някои стада на ССА

Table 1. Bulgarian fine – fleece sheep breeds – number of ewes, rams and genealogical lines in some herds within Agricultural Academy

Научно звено / Scientific entity	Порода / Breed	Овце-майки, в т.ч. дзвизки Heads of ewes, incl. ewe lambs, n		Кочове, в т.ч. м. агнета за ремонт Heads of rams, incl. replacement ram lambs, n		Генеалогични линии Number of genealogical lines, n	
		2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year
ОСЗ – Търговище Agricultural Experimental Station -Targovishte	СИБТ – Ш тип Northeast Bulgarian Merino sheep – Shumen type	429	466	27	22	7	7
ЗИ – Стара Загора AI – Stara Zagora	ТТ – СЗ тип Thracian Fine-Wool Sheep – SZ type	183	176	4	6	4	4
ИЗ – Карнобат IA – Karnobat	КТ Karnobat Fine – Wool Sheep	182	170	10	12	3	3

Таблица 2. Продуктивност на Български тънкорунни породи овце в някои стада на ССА

Table 2. Productivity of Bulgarian fine – fleece sheep breeds in some herds within Agricultural Academy

Признаци / Traits	Порода / Научно звено Breed / Scientific entity											
	СИБТ - Ш тип / ОСЗ - Търговище Northeast Bulgarian Merino sheep - Shumen type / Agricultural Experimental Station - Targovishte				ТТ - СЗ тип / ЗИ - Стара Загора Thracian Fine-Wool Sheep - SZ type / AI - Stara Zagora				КТ / ИЗ - Карнобат Karnobat Fine-Wool Sheep / AI - Karnobat			
	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year		
1. Биологична плодовитост, % Biological prolificacy, %	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
на 1-во агне / at first lamb	56	107	40	123	9	112	10	132	26	116	18	109
на 2-ро агне / at second lamb	79	114	54	126	25	116	6	150	34	118	30	115
2. Живо тегло, kg / Live weight, kg												
Дзвизки - възраст 18 мес. / Ewe lambs at 18 mo	51.6	46.8	53.4	53.0	51.5	53.0						
Овце - майки / Ewes	65.1	61.9	64.8	62.4	55.8	56.7						
Кочлета - възраст 18 мес. / Ram lambs at 18 mo	77.8	69.9		82.0	89.6	82.0						
Кочове / Rams	103.3	95.0	101.2	92.5	93.3	92.5						
3. Вълнодобив, kg / Wool yield, kg												
Дзвизки - възраст 18 мес. / Ewe lambs at 18 mo	8.989	9.012	8.683	9.400	8.242	9.400						
Овце - майки / Ewes	7.115	6.779	6.820	7.367	6.630	6.470						
Кочлета - възраст 18 мес. / Ram lambs at 18 mo	12.037	10.951		10.800	10.820	10.800						
Кочове / Rams	11.922	10.764	11.430	10.560	10.874	11.830						

Значението на признака живо тегло в овцевъдството се определя от факта, че заедно с високата енергия на растеж в млада възраст и реализираната друга продуктивност, определят ефективността на този подотрасъл в животновъдството. Заедно с другите за направленията признаци, живото тегло определя параметрите на стандартите на отделните развъдни линии в овцевъдството. Живото тегло е селекционен признак, който се контролира при овцете от всички продуктивни направления и е известно, че се влияе от генетични и негенетични фактори (Mandal et al., 2003; Behzadi et al., 2007; Dass et al., 2008). За проучвания период средното живо тегло на 18 месеца на тънкорунните дзвизки от трите породи отговаря на поставените селекционни изисквания за I клас съгласно Инструкцията за контрол на продуктивните признаци на АРТОБ (2008) като с най-високо живо тегло са животните от ТТ порода в стадото на ЗИ-Стара Загора (53.4 kg и 53.0 kg). Живото тегло на възрастните овце е най-високо и с близки стойности при овцете от СИБТ-ШТ (65.1 kg и 61.9 kg) и ТТ породи (64.8 kg и 62.4 kg). Най-ниско живо тегло реализират овцете-майки от КТ порода (55.8 kg и 56.7 kg). По-високи стойности за живо тегло на дзвизките (56.5 kg) и възрастните овце (61.0 kg) от същата порода за периода 2007 – 2011 г. са докладвани от Илиев (2013).

Средното живо тегло на кочлетата е най-ниско при тези от СИБТ-ШТ порода (77.8 kg и 69.9 kg) и най-високо за кочовете от същата порода (103.3 kg и 95.0 kg).

Регистрираните данни за тегловното развитие през различните възрасти на животните от трите стада на ССА са по-високи от съобщените от Цонев (2014) за част от тънкорунната популация за 2012 г. (51.38 kg за дзвизки и 59.98 kg за овце-майки) и 2013 г. (52.43 kg и 60.78 kg) година с изключение за възрастните овце от КТ порода.

Средното количество непрана вълна по категории, получено през 2012 г., е най-високо при животните от СИБТ-ШТ в стадото на ОСЗ-Търговище (8.989 kg – дзвизки на 18 месеца; 7.115 kg – овце; 12.037 kg – кочлета на възраст 18 месеца и 11.922 kg за кочове). През 2013 г. вълнодобивът по категории е еднакъв и с близки стойности за дзвизките и кочлетата на 18-месечна възраст от трите породи. Най-много количество непрана вълна е получено през същата година от овцете от ТТ порода (7.367 kg) и кочовете от КТ порода (11.830 kg).

Средният вълнодобив на дзвизките на 18-месечна възраст от трите български тънкорунни породи е по-висок от този на част от тънкорунната популация през 2012 г. (7.740 kg) и 2013 г. (7.810 kg), и малко по-нисък за овцете-майки (7.450 kg за двете години) (Цонев, 2014).

Отборът по вълнодобив на разплодни овце и преди всичко на кочовете, както и провеждането му е необходимо да се основава на продукцията на чистото вълнено влакно (Стефанова, 2000; Стефанова и сътр., 2005). Ако при селекционната работа не се вземе под внимание продукцията на чистото влакно

от разплодните овце и особено от кочовете, това може да повлияе върху намаляване на продуктивността на стадото. Един от основните методи за повишаване на чистото влакно е повишаване на рандемана на непраната вълна, зависещ от редица фактори: цвят на серея, дължината на вълната, нивото на хранене, системата на отглеждане на животните, гъстотата на вълната, степента на къдравостта, нежността на вълната и много други. Дължината на вълната има значение за количеството и качеството на получаваема от вълната прежда. От по-дългата вълна се получава по-гладка и доброкачествена прежда (Бойковски и Стефанова, 2013). Средните стойности на някои от признаците на вълнодайността за животните от българските тънкорунни породи, отглеждани в три от стадата на ССА, са показани в табл. 3. Средната дължина на шапела през 2012 г. е най-голяма при дзвизките на 18-месечна възраст от КТ порода (14.80 cm) и е с еднакви стойности при същите и тези от ТТ порода (14.32 cm) през 2013 г. С най-малка естествена дължина на вълната през двете години се представят дзвизките от СИБТ-ШТ (10.06 и 12.32 cm). Подобни са резултатите и за овцете-майки през 2012 г. Отново дължината на вълната е най-голяма и е с еднакви стойности при Тракийските и Карнобатски тънкорунни овце (9.82 cm) и по-ниски при тези от Шуменския тип на СИБТ (9.10 cm). През следващата година естествената дължина на вълната при овцете е най-голяма в стадото на ИЗ-Карнобат (10.68 cm) и почти еднаква в останалите две стада (9.46 cm и 9.44 cm). Аналогична тенденция се наблюдава и при останалите две категории.

Рандеманът на вълната за дзвизките на 18-месечна възраст е най-висок при тези от КТ порода през 2012 г. (67.93%) и при СИБТ-ШТ през 2013 г. (61.01%). Средният процент рандеман при овцете-майки за конкретния период е най-висок в стадото на ИЗ-Карнобат (70.32% и 63.50%). Кочлетата на 18-месечна възраст и кочовете от СИБТ-ШТ като цяло са с най-висок рандеман на вълната през двете години с изключение на първите през 2012 г.

Количеството чисто влакно, получено от дзвизките и овцете-майки през 2012 г. е най-високо при Карнобатската тънкорунна (5.599 kg и 4.662 kg) и Североизточно-българската тънкорунна порода (5.276 kg и 4.125 kg) и е с близки стойности при трите породи през 2013 г. Полученото от кочлетата на 18-месечна възраст и кочовете количество чисто влакно през двете години като цяло е най-високо за тези от СИБТ-ШТ порода. Цонев (2014) обобщава, че в продължение на повече от 20 години чистото влакно на използваните кочове за разплод в ОСЗ – Търговище е над 6.5 kg.

Получените резултати показват, че животните от трите български тънкорунни породи покриват и надвишават селекционните изисквания за I и клас Елит и Елит-рекорд на популацията (табл. 4). За конкретния период общият дял на елитните овце-майки е 81.6% за 2012 г. и 79.0% през 2013 г. за Североизточнобългарската – ШТ; 79.2% и 80.1% за Тракийската и 69.2% и 74.1% за Карнобатската тънкорунна порода.

Таблица 3. Средни стойности на признаците дължина на вълната, рандеман и чисто влакно при Български тънкорунни породи овце, в някои стада на ССА
Table 3. Average values of the staple length, clean wool yield and clean fibre of Bulgarian fine – fleece sheep breeds in some herds within Agricultural Academy

№	Признаци / Traits	Порода / Научно звено Breed / Scientific entity					
		СИБТ – Ш тип / ОСЗ – Търго- вище Northeast Bulgarian Merino sheep – Shumen type / Agricultural Experimental Station – Targovishte		ТТ – СЗ тип / ЗИ – Стара Загора Thracian Fine – Wool Sheep – SZ type / AI – Stara Zagora		КТ / ИЗ – Карнобат Karnobat Fine – Wool Sheep / AI – Karnobat	
		2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year
1. Дължина на вълната, cm / Staple length, cm							
	Дзвизки – възраст 18 мес. / Ewe lambs at 18 mo	10.06	12.32	14.18	14.32	14.80	14.32
	Овце – майки / Ewes	9.10	9.44	9.82	9.46	9.82	10.68
	Кочлета – възраст 18 мес. / Ram lambs at 18 mo	10.22	12.55		14.90	13.79	14.90
	Кочове / Rams	10.07	9.89	10.50	11.50	10.30	10.51
2. Рандеман на вълната, % / Clean wool yield, %							
	Дзвизки – възраст 18 мес. / Ewe lambs at 18 mo	58.69	61.01	54.68	54.73	67.93	54.73
	Овце-майки / Ewes	57.98	59.05	55.12	55.18	70.32	63.50
	Кочлета – възраст 18 мес. / Ram lambs at 18 mo	56.97	59.57		55.85	57.54	55.85
	Кочове / Rams	56.06	58.74	56.14	55.92	55.44	54.36
3. Чисто влакно, kg / Clean fibre, kg							
	Дзвизки – възраст 18 мес. / Ewe lambs at 18 mo	5.276	5.498	4.748	5.144	5.599	5.144
	Овце-майки / Ewes	4.125	4.018	3.759	4.065	4.662	4.108
	Кочлета – възраст 18 мес. / Ram lambs at 18 mo	6.857	6.523		6.032	6.226	6.032
	Кочове / Rams	6.684	6.354	6.416	5.905	6.029	6.431

Таблица 4. Разпределение на Българските тънкорунни породи овце по класове, в някои стада на ССА
Table 4. Distribution of Bulgarian fine – fleece sheep breeds by classes in some herds within Agricultural Academy

Научно звено / Scientific entity	Порода / Breed	клас ЕлитРекорд, % Class Elite Record, %		клас Елит, % Class Elite, %		I-ви клас, % First Class, %	
		2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year	2012 год. 2012 year	2013 год. 2013 year
ОСЗ – Търговище Agricultural Experimental Station - Targovishte	СИБТ – Ш тип Northeast Bulgarian Merino sheep – Shumen type	12.35	10.52	69.23	68.45	18.42	21.03
ЗИ – Стара Загора AI – Stara Zagora	ТТ – СЗ тип Thracian Fine- Wool Sheep – SZ type	15.3	13.07	63.93	67.04	20.77	19.89
ИЗ – Карнобат IA – Karnobat	КТ Karnobat Fine- Wool Sheep	6.59	8.23	62.64	65.89	30.77	25.88

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Биологичната плодовитост на 1-во и 2-ро агнене за агнилна кампания 2012 г., е най-висока при овцете от Карнобатската (116% и 118%), следвани от Старозагорската (112% и 116%) и животните от Шуменския тип на Североизточнoбългарската (107% и 114%) тънкорунна порода. Биологичната плодовитост през 2013 г. значително се повишава за овцете на двете възрасти от Тракийската (132% на 1-во и 150% на 2-ро агнене) и Шуменския тип на Североизточнoбългарската (123% и 126%) тънкорунна порода и е по-ниска за животните от Карнобатската тънкорунна порода (109% и 115%).

По останалите продуктивни признаци животните от трите български тънкорунни породи покриват и надвишават селекционните изисквания за I и клас Елит и Елит-рекорд на популацията. За конкретния период общият дял на елитните овце-майки е 81.6% за 2012 г. и 79.0% през 2013 г. за Североизточнoбългарската – ШТ; 79.2% и 80.1% за Тракийската и 69.2% и 74.1% за Карнобатската тънкорунна порода.

Стадата от българските тънкорунни породи овце, отглеждани в системата на ССА, са уникални по своята същност. Както сега, така и в бъдеще, тяхната значимост ще е определяща главно с производството на мъжки разплодници за задоволяване нуждите на Развъдни асоциации и фермери, с цел усъвършенстване на вътрепопулационната структура и увеличаване обема на тънкорунната популация, която при нужда може да се използва за развъждане в друго продуктивно направление.

Управлението на този генетичен ресурс от Националния генофонд на страната трябва да продължи чрез съхраняване, в посока подобряване на постигнатите високи стойности на основните селекционни признаци и повишаване качеството на получаваните продукти, съобразно съвременните изисквания на пазара.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Анев, Г., Д. Димитров, Т. Цонев, 2009.** Растежни способности на агнета от Североизточнoбългарската тънкорунна порода-шуменски тип през бозайния период. III. В зависимост от пола, Животновъдни науки, 6, 3-10.
2. **Анев, Г., Т. Цонев, 2009.** Хетерозисът при овцете от някои схеми на кръстосване, Овцевъдни вести, 1, 9-14.
3. **Анев, Г., 2010.** Влияние на някои фактори върху заплодяемостта на овце от Североизточнoбългарската тънкорунна порода-шуменски тип, Животновъдни науки, 1, 3-8.
4. **Бойковски, С., 1995.** Проучване върху ефекта на прилаганите методи на развъждане и съешаване при овце от различно продуктивно направление, Докторска дисертация, С., 493.
5. **Бойковски, Ст., Г. Стефанова, Д. Димитров, 2002.** Селекционни основи за повишаване на продуктивността на овце от Шуменския вътрешно породен тип на Североизточно българската тънкорунна порода, „Ейро – Клима” Шумен, 146.
6. **Бойковски, С., Г. Стефанова, Д. Димитров, 2006.** Породи и отродия овце отглеждани в България, Шумен, „Юни Експрес” ООД, 178.
7. **Бойковски, Ст., Д. Георгиев, Г. Стефанова, Т. Илиев, 2009.** Мериносови и тънкорунни породи овце развъждани у нас, Шумен, „Юни Експрес” ООД, 140.
8. **Бойковски, С., Д. Георгиев, Р. Славов, П. Славова, М. Илиев, Т. Цонев, 2011.** Развъдна програма на Мериносови и Тънкорунни овце в България за периода 2011 – 2020 година, Шумен, 25.
9. **Бойковски, Ст., Г. Стефанова, 2013.** Контрол на продуктивните признаци и бонитировка на мериносови и тънкорунни овце, Шумен, „Юни Експрес” ООД, 190.
10. **Бойковски, С., Р. Славов, П. Славова, Ст. Лалева, М. Илиев, Т. Цонев, 2015.** Продуктивна характеристика на овце от тънкорунно и мериносово направление, Овцевъдни вести, 1/2, 22 – 28.
11. **Димитров, Д., 2006.** Тегловно развитие и биологична плодовитост на овце от Североизточнoбългарската тънкорунна порода – шуменски тип, Животновъдни науки, 1, 13-17.
12. **Димитров, Д., 2006.** Вълнодайност и естествена дължина на вълната на овце от Североизточнoбългарската тънкорунна порода – шуменски тип, Животновъдни науки, 2, 27-31.
13. **Илиев, М., 1999.** Проучване ефекта на генетичните и негенетични фактори върху продуктивността и системата на селекция при овцете от КТ порода, с оглед нейното съхранение и усъвършенстване, Дисертация, С., 178.
14. **Илиев, М., 2009.** Възрастова изменчивост и наследяемост на признаците при овце от Карнобатска тънкорунна порода, Животновъдни науки, 5, 36-41.
15. **Илиев, М., 2010.** Продуктивна характеристика на овце от Карнобатска тънкорунна порода, Животновъдни науки, 2, 22-27.
16. **Илиев, М., 2013.** Продуктивна характеристика на овце от различни продуктивни направления, развъждани в института по земеделие – гр. Карнобат, Овцевъдни вести, 1 – 2, 37-47.
17. **Кръстанов, Ж., П. Славова, Т. Ангелова, Ст. Лалева, 2008.** Генетични и фенотипни изменения на вълнодайността при *in situ* съхранение на овце от Тракийската тънкорунна порода, Сб. Доклади от Юбилейна Научна конференция с международно участие, Смолян, 72-79
18. **Лалева, Ст., П. Славова, Й. Попова, Ж. Кръстанов, 2006.** Проучване на плодовитостта и живата маса при агнета Мутон Шароле, Ил дьо франс, Тракийска тънкорунна порода и нейни кръстоски, Сб. Международна научна конференция “Стара Загора 2006”, том II, Ветеринарна медицина. Животновъдство, 384-387.
19. **Лалева, С., П. Славова, Р. Славов, Ст. Рибарски, 2007.** Проучване на угоителните и кланичните качества на агнета от Тракийската тънкорунна порода и кръстоски с породата Шароле, Сб. на СУ-Ст. Загора, Научна конференция с международно участие, том 2. Животновъдство, 171-176.
20. **Славов, Р., И. Димитров, Ст. Рибарски, 2005.**

Проучване на угоителните и кланични признаци при агнета от Североизточнобългарската тънкорунна порода и кръстоски с участието на породите Австралийски меринос и Ил дьо франс, Животновъдни науки, 2, 15-20.

21. Славов, Р., Ст. Рибарски, Г. Михайлова, 2005. Физикохимична характеристика на месо при агнета от СИБТ и нейни кръстоски, Животновъдни науки, 3, 47-50.

22. Славов, Р., 2007. Възможности за усъвършенстване на овце от Североизточно българската тънкорунна порода – Добруджански тип, Дисертация за дсн, Стара Загора.

23. Славов, Р., Ж. Кръстанов, П. Славова, Т. Ангелова, 2008. Анализ на генетичния вариант при чистородно развъждане на Североизточнобългарската тънкорунна порода при кръстосването ѝ с Австралийски меринос, Ил дьо Франс и Бурула. Животновъдни науки, № 3, 168-171.

24. Славова, П., 2000. Проучване върху изменчивостта на селекционните признаци при овце от Тракийска тънкорунна порода и възможностите за усъвършенстването им чрез кръстосване с кочове Австралийски меринос. Дисертация, С.

25. Славова, П., Ж. Кръстанов, Ст. Лалева, Т. Ангелова, 2008. Влияние на генетични, биологични и средови фактори върху изменението на живото тегло при овце от Тракийската тънкорунна порода, Животновъдни науки, 4, 114-119.

26. Славова, П., Ж. Кръстанов, Ст. Лалева, Т. Ангелова, Й. Попова, 2008. Проучване тенденциите на изменение на живото тегло на различна възраст при Тракийската тънкорунна порода, Научна конференция с международно участие на СУ – Стара Загора „Стара Загора 2008”, том Аграрни науки.

27. Славова, П., Ст. Лалева, Й. Попова, 2009. Влияние на живото тегло на овцете върху продуктивността им и растежа на агнетата, Сб. Доклади от Международната научна конференция на СУ – Стара Загора, т. 1, Животновъдство и ветеринарна медицина, 189-194

28. Славова, П., Н. Димова, И. Иванова, Ж. Пеева, С. Лалева, Й. Попова, В. Василев, 2010. Връзка на плодовитостта с оценките на телесното състояние и вълнодайността при овце от Тракийската тънкорунна порода, 20 th Anniversary International Scientific Conference 3-4 June, Stara Zagora, Bulgaria. Volue I, Agricultural science. Animal studies & Veterinary medicine, 68-75.

29. Славова, П., Н. Димова, Ж. Пеева, Ст. Лалева, Й. Попова, 2012. Проучване на връзката между ОТС и продуктивните признаци на овцете при стандартно заплождане и след прилагане на хормонална схема за индуциране на еструс и стимулиране на овулацията, International scientific on-line journal “Science & Technologies”, “Union of Scientists – Stara Zagora”, Bulgaria, Volue II, № 5 Animal studies & Veterinary medicine, 40-46.

30. Славова, П., Ст. Лалева, Й. Попова, 2013. Фенотипни изменения на основните селекционни признаци при *in situ* съхранение на овце от Тракийската тънкорунна порода. Science & Technologies, Volume III, Number 5, 2013 Animal studies & Veterinary medicine, 57-64.

31. Станчева, Н., Ст. Бойковски, Г. Стефанова, Д. Димитров, 2005. Източници на специфичен вариант на наследяемостта на живото тегло и биологичната плодовитост на овце от Кавказката порода. Сб. Международна научна конференция, Стара Загора, т.3. Ветеринарна медицина. Животновъдство, 56-61.

32. Станчева Н., 2013. Продуктивност и наследяемост на някои признаци на овце от Синтетична популация българска млечна. Животновъдни науки, 6, 29-3.

33. Стефанова, Г., 2000. Проучване ефекта на някои генетични и негенетични фактори върху основните продуктивни признаци на овце от Шуменския тип на СИ и КА порода, Дисертация, С., 141.

34. Стефанова, Г., Ст. Бойковски, Н. Станчева, Д. Димитров, 2005. Източници на специфичен вариант на рандеманна, чистото влакно, естествената дължина на вълната и дебелината на влакната на овце от Кавказката порода., Сб. Международна научна конференция, Стара Загора, т. 3. Ветеринарна медицина. Животновъдство, 62-67.

35. Тянков, Св., Ил. Димитров, Ив. Станков, Р. Славов, Д. Панайотов, 2000. Овцевъдство с козевъдство, Ст. Загора, 588.

36. Хинковски, Ц., 2015. Популационно разнообразие във вида овце в България и проблеми по неговото съхраняване. Животновъдни науки, 3, 59–70. In memoriam.

37. Цонев, Т., Д. Димитров, Г. Анев, Ж. Накев, 2011. Угоителни способности на тънкорунни агнета, угоявани до 30 kg. предкласично тегло, Животновъдни науки, 4, 39-44.

38. Цонев, Т., Г. Анев, Д. Димитров, 2011. Влияние на пола върху угоителните и месодайни качества на тънкорунни агнета, Международно научно on-line списание наука и технологии, I, №5.

39. Цонев, Т., 2014. Продуктивна характеристика на тънкорунни овце отглеждани в България, Дисертация, 124 стр.

40. Behzadi, R., Shahroudi, F. E. and Van Vleck, L. D., 2007. Estimates of genetic parameters of growth traits in Kermani sheep. J. Animal Breeding and Genetic. 5: 296-301.

41. Boikovski, S., G., Stefanova and D. Georgieva, 2001. Heritability and Repeatability of the Traits in Sheep from Blackhead Pleven Breed Depending on the Type and Mating. Bulgarian Journal of Agricultural Science, 7, 511-520.

42. Dass G, Prasad H, Mandal A, Singh Mk, Singh N.P., 2008. Growth characteristics of Muzaffarnagari sheep under semi-intensive feeding system. Indian J. Anim. Sci., 78(9): 1032-1033.

43. Mandal A., Pant K. P., Nandy D. K., Rout P. K. and Roy R., 2003. Genetic analysis of growth traits in Muzaffarnagari sheep. Tropical Animal Health and Production. 35: 271-284.

44. Laleva, St., P. Slavova, N. Pacinovski, G. Boney, G. Cilev, Y. Popova, 2014. Comparison of the ovulation rate, fertility and birth weight in sheep of Trakian merino breed and their crosses with Booroola, Macedonian Journal

of Animal Science, Vol. 4, No. 2, pp. 49–53.

45. Slavova, P., S. Laleva, Y. Popova, 2013. Comparative study of fertility in a standard mating procedure and after hormonal treatment to induce oestrus and ovulation, 10th International Symposium “Modern Trends in Livestock Produktion, Zemun – Belgrade, Serbia, 2-4 Oktober, 952-958

46. Staikova, G., N. Stancheva, 2009. Effect of some

factors on the live weight in sheep at different ages from the Northeast Bulgarian fine fleece breed – Shumen type, 15, 4, 365-372 .

47. Staikova, G., N. Stancheva, 2009. Effect of some factors on the wool yield and staple length at different ages in sheep from the Northeast Bulgarian fine fleece breed – Shumen type, 15, 5, 463-470.

PRESENT STATUS, DEVELOPMENT AND PRODUCTIVITY OF BULGARIAN FINE – FLEECE SHEEP BREEDS IN SOME HERDS OF AGRICULTURAL ACADEMY⁺

N. Stancheva, P. Slavova*, S. Laleva*, J. Krustanov*,
M. Iliev**, G. Staikova, G. Kalaydzhiev*, T. Tzonev***

Agricultural Institute – Shumen

*Agricultural Institute – Stara Zagora

**Institute of Agriculture – Karnobat

***Agricultural Experimental Station – Targovishte

SUMMARY

It was carried out an analysis of the present status, the development, and the performance of the sheep belonging to the Bulgarian fine-fleece breeds from some herds within the Agricultural Academy: Northeast Bulgarian Merino sheep – Shumen type (SH), Thracian Fine-Wool Sheep – Stara Zagora type (SZ), Karnobat Fine-Wool Sheep (KT). For lambing campaign 2012, biological prolificacy, at first and second parity was highest in the KT (116% and 118%), second highest in the SZ (112% and 116%), and third highest in the SH (107% and 114%) ewes. For 2013 it improved in the SZ (132% at first and 150% at second parity) and SH (123% and 126%), while in the KT there was a decline (109% and 115%). The performance values of the other productive traits of the ewes from the three breeds meet the selection standards for class I, Elite, and Elite Record of the population. The fine-fleece herds within the Agricultural Academy are essentially unique, their importance being definitive with the production of sires to satisfy the needs of the breeding associations and farmers regarding structural improvement and enlargement of the whole fine-fleece population, which, when necessary, can be used for different purpose sheep breeding. The management of this genetic resource as a part of the National Genetic Pool of Bulgaria is to be based on preservation with improvement of the performance achievements and produce quality in accordance with market demands.

Key words: *sheep, Bulgarian fine-fleece breeds, status, development, productivity*

nevqna_68@abv.bg

⁺ This article was reported at a scientific conference of AI-Shumen “Innovations in agricultural science for effective agriculture”, organized in collaboration with the Ministry of Education and Science in 2015.